

teachers to work more effectively with culturally diverse students. Teachers need to involve themselves in critical reflection and learn to appreciate cultural diversity in the university. It is thus imperative for university students to provide opportunities for teachers to think about and discuss cultural diversity. Teachers today are faced with the many challenges of educating students who are from very varied cultural backgrounds.

Abbasova A.A.

ADU

Xarici dil dərslərində nəzakətlilik və nəzakətsizlik lingvistik pragmatik kateqoriyalarının rolu

Açar sözlər: *nəzakətlilik, nəzakətsizlik, müraciət formaları, rollu oyunlar*

Praqlmatikanın bir çox bölmələri vardır ki, onların əksəriyyəti mə-naya əsaslanır. Xarici dil dərslərində praqlmatikanın mənimsənilməsinin böyük əhəmiyyəti var. Praqlmatikanın bütün aspektləri dil dərslərində asanlıqla tətbiq olunmur. Belə aspektlərə nəzakətlilik və nəzakətsizlik ka-teqoriyaları da daxildir. Amerikan dilçisi Bardovi Harliq görə heç bir tə-limat olmadan praqlmatikadakı fərqliliklər ingilis dili öyrənənlərdə aydın formada görsənir. Bunun üçün belə dərslərin tədrisində lingvistik praq-matikanın nəzakətsizlik və nəzakətlilik kateqoriyalarının öyrədilməsi əhə-miyyətlidir. Bununı vacibliyini şərtləndirən əsas cəhət hər bir dilin müx-təlif mədəniyyətləri əks etdirməsidir. Bir çox dilçilər Braun və Levinson, Ləkof və Liç bu məsələ haqqında öz tədqiqatlarında bəhs etməsələr də, son dövr dilçi alimləri Kulpeper, Bousfild, M. Levis, Bardovi Harliq praq-matikanın bu aspektlərinin xarici dilin tədrisində vacib olduğunu qeyd ediblər. Cenni və Arnta görə həm nəzakətlilik həm də nəzakətsizliklə bağ-lı ilk tədqiqatlarda çatışmayan cəhət mədəni fərqliliklərin nəzərə alınmama-sıdır. Xüsusi ilə də Braun və Levinsonun nəzakətliliklə bağlı tədqiqatı qərb cəmiyyətinə əsaslanır və bu da şərq xalqları üçün belə anlayışların başa düşülməsi çətinlik yaradır. (Məsələn yaponlara görə nəzakətlilik ka-teqoriyasında ifadə edilən mənfi sima anlamı sual doğuran məsələdir.) Ümumiyyətlə, müxtəlif mədəniyyətlərin sosial aspektlərini nəzərə alma-dan danışmaq qeyri mümkündür. İngilis dilçisi Elenə görə nəzakətlilik hər

bir xalqın nəsildən-nəsilə ötürülən bir mirasıdır. görə Belə ki, müxtəlif kontekstlərdə rəsmi və qeyri-rəsmi dildən istifadə, vasitəli və vasitəsiz nitq, salamlaşma və sağollaşma, müraciət formaları və s. sinifdə mənfi, müsbət nəzakətliliyə aid nümunələrdir.

Nəzakətsizliyi öyrətmək bir çox öyrənmə vasitələrindən istifadə etməklə reallaşdırıla bilər və bu xarici dil müəllimləri üçün müxtəlif seçimlər təklif edir. Rollu oyunlar, komediya səhnələri xarici dil dərsləri üçün çox faydalıdır. Çünki, bunlar əcnəbi dil üçün mədəni, sosial, linqvistik aspektləri özündə əks etdirir. M. Levis qeyd edir ki, nəzakətsizlik kateqoriyası dil öyrənmənin həm kəmiyyəti, həm də keyfiyyətidir. Çünki bu, dil öyrənlərin busahə üzrə gələcək işlərinin uğurlu olması üçün əhəmiyyətli bir faktordur. Tələbələrdə dil öyrənmə prosesini inkişaf etdirmək və onlarda aydın nitqin əldə edilməsi üçün müəllimlərin belə tapşırıqlara diqqət yetirməsi əhəmiyyətlidir. Dərsləklərdə belə materiallar kifayət qədərdir.

Abdurəhmanova K.E.

ADU

Xarici dilin tədrisində linqvokulturoloji yanaşma

Açar sözlər: *lingvokulturoloji qabiliyyət, şəxsiyyət-fəaliyyət istiqaməti, dil və mədəniyyətin qarşılıqlı əlaqəsi, linqvokulturoloji biliklər, linqvokulturoloji bacarıqlar, linqvokulturoloji xüsusiyyətlər*

Beynəlxalq əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, dil öyrənilməsinə marağın artması, mədəniyyətlərarası ünsiyyətin intensivləşməsinə gətirib çıxarır. Bu da öz növbəsində, milli və beynəlxalq səviyyədə dil və mədəniyyət arasındakı əlaqəni son dərəcə aktual hala gətirir. Hal-hazırda universitetlərdə xarici dilin tədrisi metodologiyası daim inkişaf və təkmilləşdirmə səviyəsindədir. Onun formalaşma mənbələrini isə effektiv metodoloji tədqiqatlar, dilçilik, etnopsixologiya, sosiolinqvistika və psixolinqvistika, mədəniyyətşünaslıq, linqvokulturologiya və digər bir biri ilə əlaqəli elmlər təşkil edir. Bunun əsasında xarici dil və mədəniyyətinin milli (Azərbaycan dili) dilinin daşıyıcıları tərəfindən mənimsəmənilməsi üsulları, metodiki təlim sistemi daim inkişaf edir.

Xarici dillərin tədrisinin müasir metodikası əcnəbi dillərin öyrədilməsi prosesinin təyin edən fərdi fəaliyyətin məzmunu kimi təqdim olunur.